

tól, sokkal inkább az osztrák néptáncok világát idézik fel. A Nemzeti Filharmonikusok Zenekara gazdag hangszínekkel, széles skálájú dinamikai árnyalatokkal, erőteljes karakterizálással mutatott rá e tételek hangulatára. S ha már dinamika: a fagottos rendkívül hatásosan adta elő a 93-as szimfónia 2. tételének haydn-i tréfáját: a tétel vége felé az egyre halkuló hangzásba egyszer csak váratlanul, fortissimo robbant be a fagott. A hatás nagyon hasonló, mint a 94-es szimfónia szintén lassújában, ahol az üstdob kelt meglepetést. (Ezért hívják az angolok Surprise- Meglepetés-szimfóniának a darabot.)

Hontvári Gábor, az est karmestere és a zenekar láthatóan és (persze hallhatóan is) remekül megértette egymást. A dirigens mozdulatai világosak, jól követhetők voltak, gondosan választott tempók és akcentusok tettek élvezetessé Haydn zenéjét, nemcsak a szimfóniákban, hanem a zongoraversenyben is. Utóbbi szólóját Boros Misi játszotta, aki 2014-ben nyerte meg korosztályában a Virtuózok tehetségkutató versenyt. Jelenleg Baranyai László tanár úr irányításával tanul a Zeneakadémián. S bár a műsorlapon a nevét komoly Mihályként tüntetik fel, sőt, nemsokára papírja is lesz róla, hogy ő a zongora művésze, azért – engedélyével – egy ideig még szólíthatjuk Misinek. A D-dúr zongoraverseny tételeiben tanúbizonyosságot tett makulátlan

technikájáról, pregnáns billentéséről, fölényes hangszeres tudásáról, de ami őt igazán különlegessé teszi, az a lényege: ahogy mosolyog zongorázás közben, ahogy rácsodálkozik a zenére és örül minden egyes hangnak, és megél minden pillanatot, mindemellett pedig maximumisan tud figyelni az őt kísérő zenekarra is. Látszott, hogy szeret Haydnt játszani. Természetesen vastapsot kapott, a ráadásban pedig két másik kedves zeneszerzőjének hódolt: Liszt átíratában hallhattuk Mozart Ave verum corpus-át.

Az est másik szólistája Pasztircsák Polina volt. Az énekesnő teherbírását mutatja, hogy az Operaházban jelenleg futó Debussy-opera egyik főszerepében lép fel, és két Melisande-alakítás között még arra is van ideje és energiája, hogy elénekelje Petrovics 1. kantatájának meglehetősen igényes szólóját. Az 1956-ban keletkezett mű alcíme Egyedül az erdőben, mely a zeneszerző egyik diplomadarabja volt. A remek piccolo és oboaszóólókkal a természetábrázolás is jelen volt e zenében, de itt első-sorban mégis a lélek belső vívódásait meséli el a szöveg és a zene. Pasztircsák Polina kiművelt énektechnikával, elmélyült muzikalitással és nem utolsósorban érthető szövegejtéssel nyerte meg a közönséget, a Nemzeti Filharmonikusok muzikusai pedig kiváló játékkal járultak hozzá a darab szenvedélyes zenei világának interpretációjához.

TISZTELETJEGGYEL

PRŐHLE GERGELY

Csoda az árokból

Mivel kora gyerekkoromtól kezdve számos estét töltöttem az Operaház, de leginkább az Erkel Színház nézőterének első sorában, különleges viszonyom alakult ki a zenekari árokhöz, úgy is, mint a zenekari muzikus természetes élőhelyéhez. Ennek az volt az oka, hogy szüleim, ha szolgálatban voltak, este gyakran nem tudtak kire hagyni, így nem volt más hátra, mint hogy magukkal vittek a színházba. Ott aztán a színpadhoz vezető vasajtó előtt a jegyszedő nénik gondjaira bíztak, akik mindig találtak nekem egy üres helyet az első sorban. Ennek megvolt az az előnye, hogy én is láttam a szüleimet, és ők is láttak engem, ami mindnyájunknak biztonságérzetet adott a hosszúra nyúló felvonások alatt is.

Tévedés volna azt gondolni, hogy már négyéves koromtól az opera- és balettirodalom végtelen szeretete, vagy a színpad csillogása babonázott meg annyira, hogy fegyelmetlenül végigültem az előadásokat, egy-egy da-

rabot többször is. A kitarítás legfőbb oka az a változatos életkép volt, amit a zenekari árokból meredve láttam. Anélkül, hogy minden kulisszatitkot kitergetnék, a hosszabb tacetek alatt keresztretjvényt fejtő, egymással amőbát játszó, a kijáráthoz közel ülők esetében ne adj' Isten a büfébe, vagy dohányozni távozó muzikusok mikrokozmosza egy, a színpadon történeknél sokszor jóval izgalmasabb dramaturgiát kínált. De az is maradandó élmény volt, hogy a karmestereket, apró gesztusaikat, a partitúrába írt ilyen-olyan jelzéseket, megjegyzéseket egész közelről láthattam. Medveczky Ádám, Lukács Miklós, Fráter Gedeon, Kórodi András mozdulataira máig élénken emlékszem.

Aztán persze tágabb összefüggésben is megértettem a zenekari árok jelentőségét. Bayreuthban járva a Wagner-i koncepciót, ahol a „mysthischer Abgrund”, vagyis a titokzatos mélység már-már mesébe illő jelentőséget kap, vagy 1982-ben, amikor Jurij Ljubimov a Don Giovannit rendezve a zenekart kihozta a zenekari árokból, ahogy az a XVIII. század végéig a zenés színházi előadások esetében általában volt. Emlékszem az akkori zenekari zúgolódásra is, ami nehezményezte az állandó láthatóságot.

A hosszúra nyúlt bevezető után azonban olyan fejleményekről számolhatok be, amelyek az évtizedekkel korábbiakhoz képest egészen más benyomásokat ébresztenek az árokból, mint a zenekari játék helyszíne kapcsán. Az utóbbi időben több olyan emlékezetes operai

Kovács Ilona

Concerto Budapest

2022. április 3.

Zeneakadémia

A Concerto Budapest szervezésében április 3-án került sor idén az immár hagyományosnak mondható koncertsorozatukra, melynek keretében kizárólag Wolfgang Amadeus Mozart művei szólaltak meg. A zenekar zeneigazgatója, Keller András kezdeményezésére és művészeti vezetésével 2018 óta hódolnak egy teljes napot Mozart művészetének, melyen ezúttal is számos kiváló együttes és szólista lépett fel. A mostani rendezvénysorozat hat felnőtt- és egy gyermekeknek szóló koncertet foglalt magába, melyekre a Zeneakadémia Nagytermében és a Solti Teremben került sor, Simon Izabella zongoraművésznő „varázsórát” ígérő gyermekmatinéjára pedig a Kupolateremben gyűltek össze az érdeklődők. Egy nap természetesen nagyon kevés, hogy Mozart életművét a maga teljességében bemutassa, arra azonban mindenképpen elegendő, hogy a változatos műfajoknak köszönhetően némi betekintést nyerhesünk az 1756–1791 között élt „égből pottyant” zseni művészetébe. Számára mindegy volt, hogy a megnyilatkozás műfaja szonáta, vonósnyegyes, szimfónia, verseny-

mű, opera, vagy éppen mise, ő mindenben remekműveket alkotott.

A 14.00 órakor kezdődő hangversenyen az Anima Musicæ Kamarazenekar (művészeti vezető: G. Horváth László) két B-dúr kompozíciót kínált, melyek még Mozart szülővárosában, Salzburgban keletkeztek. A Baráti Kristóf szólójával felhangzott B-dúr hegedűverseny (1775 –K. 207) az öt Mozart-hegedűverseny közül a legkorábbi és a legkevésbé játszott. A hegedűművész nyilván ezért (és talán sűrű hangversenyprogramja miatt) játszott a kottából a Mozart-concertót. Játéka a legteljesebb pompájában állította elénk a salzburgi mestert. Tökéletes frazeálás, változatos karakterek és bámulatos muzikalitás jellemezte interpretációját. Hegedűhangja szárnyalt a Zeneakadémia nagytermében, és ahogy tőle már megszoktuk, most is világszínvonalú produkciót nyújtott át. A második B-dúr mű a K. 319-es szimfónia (1779 – 3. tétel: 1785) volt, mely szintén ritkán szól meg a koncertpódiumon. (Ez a szimfónia egyébként sok egyéb szépsége mellett azért is figyelemre méltó, mert a 2. tételében hallható az a szinte Mozart névjegyévé vált négyhangos, feltehetően gregorián motívum, amit a gyermekkori művektől a Jupiter-szimfóniáig (K. 551) számos művében megtalálhatunk.) A kamarazenekar előadásában remekül érvényesült a műből folytonosan áradó érzelmek és indulatok sokfélesége, előadásukra –

estében volt részem, melyeknek természetesen korántsem az árok volt a főszereplője, ugyanakkor az Operaház Zenekarának kiválóságát nagyon is segítette kidomborítani a játszóhely maga, vagyis az új, vagy megújult zenekari árok. Korábban magam sem hittem volna, de az Eiffel Műhelyház fantasztikus zenés színházi helyszín. Azáltal, hogy a klasszikus művek ebbe az ipari, vasúti környezetbe kerülnek, minden színpadi történet, zenekari megszólalás egészen más kontextusba kerül. Nem mindig könnyű ehhez persze alkalmazkodni, és a vállalkozás kimenetele olykor megkérdőjelezhető, amint történt ez a Pelléas és Mélisande előadásánál. A kamarazenekari megszólalásra redukált Debussy mű messze nem ugyanaz, mint amit a mester annak idején elképzelt, ugyanakkor a kis létszámú zenekarban sokkal nagyobb felelősség hárul a muzikusokra, minden sokkal inkább hallható. A „sekély” árokban pedig, ami kicsit sem emlékeztet a „mythischer Abgrund”-ra, eleve sokkal aktívabb részesei a hangszeresek az egész előadásnak. S ha Debussy műve esetében kétségeink is lehetnek a kamarazenekari megszólalással kapcsolatban, a Bach kantáták zenéjére összeállított Keresztkantáták című táncjáték-est esetében kimondottan ideális a megszólalás helye és módja. Az Operaház Zenekarának tagjai nagy stílárú biztonssággal és hangszeres virtuozitással „lakják be” az új operai helyszínt, s így – főleg a jelentősebb szóló állásoknál – teljesen egyenrangú szereplőivé válnak a zenés színházi produkciónak.

Ámde bármennyire is lelkesítő az Eiffel Műhelyház Bánffy Miklós termének operajátszási alkalmassága, az igazi reveláció a hosszú várakozás után újra megnyíló Operaház akusztikája volt. Már a számos zenei és scenikai újdonsággal megszólaló, Erkel Ferenc eredeti elképzeléseit a korábbinál sokkal inkább megvalósító Hunyadi László hallgatásakor is érezhető volt a változás, ám a nagypénteki Parsifal zenekari hangzása, az énekszólamok és a hangszerek aránya mutatta meg igazán, hogy a megújult épületben korántsem csak az aranyozás csillog fényesebben és a színpadtechnika lett korszerűbb. Az Ybl Miklós terveinek megfelelő méretűre növelt zenekari árok, a színpadi fedésből kihozott mélyvonósok, valamint az akusztikai szempontokhoz alkalmazkodó anyag- és technológiaválasztás a nézőtér felújítása során lenyűgöző eredményt hozott. Az összetett Wagner-i hangzás differenciáltan szólalt meg, a vissza-visszatérő vezérmotívumok felbukkanásakor az egyes hangszercsoportok kiválóan érvényesülhettek.

Mindez persze mit sem érne, az ország legrégebbi szimfonikus zenekarának kiváló tagsága nélkül. Mert ha a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarát nem is halljuk mostanság olyan látványos „föld fölötti” hangversenyeken, mint 20–30 évvel ezelőtt, a megnövekedett számú játszóhely és a programok sokfélesége ugyanannak a zenekarnak az új és megújult árkokban igazán méltó megszólalási lehetőségeket ad.